

VIZIER OP GEORGANISEERDE MISDAAD 2022

Ambitie

De tijd van weggijken is voorbij. Georganiseerde misdaad is een groot probleem. Ook in ons land. Het is een veelkoppig monster dat we te vuur en te zwaard moeten bestrijden. Dat doen we met vereende krachten: samen met onze partners in de keten trekken we op om georganiseerde misdaad zowel te voorkomen als te verstoren. En om de daders te bestraffen en de slachtoffers en de maatschappij te beschermen.

Wat begon als een ambitieuze wetgevingsagenda en een regionale versterkingsbeweging waarbij elke regio eigen projecten opzette, is in korte tijd uitgegroeid tot een samenhangende, landelijke aanpak om deze ontwrichtende vorm van criminaliteit van alle kanten aan te pakken. Dat is een proces van lange adem. Snelle resultaten zijn er niet en het is vaak lastig om resultaten die we boeken in harde cijfers uit te drukken. Maar daardoor laten we ons niet ontmoedigen. We zien de verwoestende effecten van

georganiseerde misdaad op de samenleving immers elke dag. Dus trekt het kabinet structureel geld uit voor een brede en structureel versterkte aanpak van georganiseerde misdaad.

In die aanpak werken we waar mogelijk *evidence based* en met wetenschappelijke aanbevelingen. Maar dan nog is niet altijd duidelijk wat in de praktijk het beste gaat werken én is die praktijk continu aan verandering onderhevig. Daarom moeten we flexibel blijven, zodat we kunnen inspelen op de veranderende werkwijzen van criminelen en we kunnen blijven leren van de successen en de zaken die niet lopen zoals we gehoopt of bedoeld hadden. Alleen zo zijn we in staat om de aanpak van de georganiseerde misdaad verder te blijven versterken en uit te bouwen.

Inhoud

Voorkomen

Interviews:

Sharon Dijkma *Burgemeester Utrecht*

Johan Bac *Algemeen directeur Reclassering Nederland*

Henk Ferwerda *Criminoloog, politieonderzoeker en inhoudelijk directeur Bureau Beke*

[Uitgelicht](#)

Verstoren

Interviews:

Arthur Buitenhek *Forensisch accountant en landelijk coördinator afpakken en beslag bij de FIOD*

Bob Hoogenboom *Hoogleraar forensic business studies, Nyenrode Business University*

Anita van Dis *Officier van justitie en strategisch adviseur criminele geldstromen voor het Openbaar Ministerie (OM)*

Marianne Schuurmans *Burgemeester Haarlemmermeer*

Hanne Buis *Lid Raad van Bestuur Royal Schiphol Group*

Henriette Bongers *Directeur Cargo Douane (sierteelt, Schiphol)*

[Uitgelicht](#)

Bestraffen

Interviews:

Wim Saris *Directeur-generaal Dienst Justitiële Inrichtingen, ministerie van Justitie en Veiligheid*

Hanneke Ekelmans *Lid korpsleiding Nationale Politie*

John Lucas *Hoofdofficier van justitie, Landelijk Parket*

[Uitgelicht](#)

Beschermen

Interviews:

Pieter-Jaap Aalbersberg *Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV)*

Jeroen Soeteman *Strafrechtadvocaat en lid van de Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA)*

[Uitgelicht](#)

VOORKOMEN

PREVENTIE IS EEN KWESTIE VAN VOLHARDING

Sharon Dijksma
Burgemeester Utrecht

Johan Bac
*Algemeen directeur Reclassering
Nederland*

Henk Ferwerda
*Criminoloog, politieonderzoeker en
inhoudelijk directeur Bureau Beke*

De aanpak van georganiseerde misdaad begint bij het voorkomen ervan. Dat is een zeer complexe aangelegenheid, stellen Sharon Dijksma (burgemeester Utrecht), Henk Ferwerda (Bureau Beke) en Johan Bac (Reclassering Nederland).

‘Kansen creëren en perspectief geven om veiligheid te bieden, dat zie je vaak terug in gemeentelijke plannen’, stelt Bac. ‘En die aanpak is heel belangrijk bij het voorkomen dat mensen het verkeerde pad opgaan. Peter Noordanus, oud-voorzitter van het Strategisch Beraad Ondernijning, zei echter al: preventie zonder repressie is tadeloos en repressie zonder preventie is eindeloos. Je hebt het allebei nodig en het loopt ook door elkaar heen.’

Ferwerda is het daarmee eens en wijst op de aanzuigende werking van het criminele circuit: ‘Voor een grote groep kwetsbare jongeren is criminaliteit aantrekkelijk. Als je preventie goed wilt aanpakken, is het verstandig te kijken naar risicofactoren en hoe je daarop kunt inspelen. Maar besteed tegelijk ook aandacht aan het versterken van beschermende factoren. De rol van onderwijs is groot, net zoals de thuissituatie van kinderen. Hoe jonger je signalen oppikt, hoe kleiner je inspanning om iemand op het rechte pad te houden. Je kunt op de basisschool al signalen oppikken van kinderen die opgroeien in een besmettelijke omgeving: gezinnen waar geweld normaal is, kinderen met afwijkend gedrag of die agressief zijn. Een kind dat de

“De rol van onderwijs is groot, net zoals de thuissituatie van kinderen.”

klassencavia de nek omdraait, daar moet je iets mee. Wat is de context waarin dat kind opgroeit en hoe kun je daar de juiste preventie maatregelen op inzetten? Dat is een taak van veel partijen: school, zorg, welzijn, politie, buurtwerkers. In kwetsbare wijken is er een LinkedIn van misdaad die jonge mensen in een paar stappen in contact brengt met zware criminelen. Dat sociale netwerk moet je doorbreken.’

Precies op dat punt is het werk van gemeenten cruciaal. Zij kunnen de programma's en begeleiding bieden die ervoor zorgen dat jongeren een goed alternatief hebben voor de criminaliteit. Dat is ook de aanpak waar de gemeente Utrecht voor kiest. Burgemeester Dijkema: ‘Dat begint bij bewustwording van jonge kinderen via het onderwijs en sociale netwerken in onze stad. Zo hebben we *Kapot Sterk* ontwikkeld, een voorlichtingspakket dat veel scholen

“Wij bieden perspectief, maar trekken ook een lijn als je niet mee wilt werken.’

gebruiken. Verder moeten we jongeren die al met een been in de criminaliteit staan als het ware “terug” ronselen met een persoonlijke aanpak. Dat kan alleen als we een aantrekkelijk alternatief voor criminaliteit bieden. We moeten het aantrekkelijk maken om er niet aan te beginnen of er weer uit te stappen. Ik heb nu een aantal mensen voor de gemeente werken die credible messengers zijn: via hen laten we zien dat je met succes een nieuw leven kunt opbouwen, ook al verlies je al je contacten uit het criminele milieu dat je achter je laat.’

Maatwerk

Cruciaal in een succesvolle aanpak is maatwerk, vertelt Dijkema: ‘Niet één jongere is hetzelfde. Dus heb je mensen nodig die de expertise hebben om met deze doelgroep te werken en dat maatwerk te leveren. Gekscherend zeg ik

weleens: Sjakie uit de film *Flodder* moet je niet op deze jongeren zetten, die laat zich ringeloren. Spreek de taal van de jongeren zelf en begrijp wat je moet doen om in control te blijven als begeleider.’ Tegelijk moet je ook hard zijn, vindt Dijkema: ‘Wij bieden perspectief, maar trekken ook een lijn als je niet mee wilt werken. Dan is onze deur dicht en is de strafrechtelijke keten de enige stap.’

Het sluit aan op wat Bac al zei: preventie en repressie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden: ‘Daar kunnen wij veel in betekenen. De Reclassering begeleidt zo’n 75.000 mensen en een belangrijk deel van ons werk is ervoor zorgen dat zij niet terugvallen in criminaliteit. Dat kunnen we alleen doen door de verbinding aan te gaan met officiële instanties als hulpverleners, scholen en gemeente maar ook met informele instanties als moeders, de imam of ouderling en mensen in de wijk die begaan zijn met deze jongeren. *It takes a village to prevent a crime*. Als je de krachten van al die mensen bundelt en coördineert, ben je in staat om jongeren, die dreigen af te glijden, te begeleiden naar een positieve gedragsverandering.’

Monster

In 2020 zijn acht gemeenten gestart met de aanpak die inmiddels *preventie met gezag* heet. Inmiddels zijn er al vijftien gemeenten actief. Het sleutelwoord is gebiedsgerichte aanpak. Dijkema: ‘In onze gemeente zijn 50 criminele samenwerkingsverbanden actief, in de hele regio 150. En zij werken in het hele land. Iemand groeit op in Overvecht, pleegt een moord in Amsterdam en haalt drugs uit containers in de Rotterdamse haven. Georganiseerde misdaad is een enorme slang die lang onder de grond geleefd heeft en schaamteloos kon groeien. Nu steekt hij zijn kop boven de grond en zien we pas echt hoe groot het monster is. We hebben er in het verleden onvoldoende aandacht aan besteed, zodat het beest door kon blijven groeien.

Maar we zijn bezig met een inhaalrace en richten ons daarbij op probleemgebieden. Met alle partners houden we onze ogen open en samen signaleren we waar het mis gaat. En dat baseren we op onze kadernota met een actiegericht programma voor het doorbreken van criminele carrières en

“In onze gemeente zijn 50 criminele samenwerkingsverbanden actief, in de hele regio 150.’

criminele geldstromen. Zo hebben we op bedrijventerrein Nieuw-Overvecht de autobranche vergunningplichtig gemaakt: daar waren de criminaliteitscijfers schrikbarend. Samen met woningcorporaties bekijken we hoe we sneller kunnen ingrijpen in ontoelaatbare situaties als productie van of handel in drugs vanuit woningen. En in kwetsbare delen van de stad hebben we het programma *Knock & Talk* waar we bij je aankloppen om te bespreken hoe het gaat. Zo krijgen we de grip op onze stad terug.’

Hoe effectief die ingrepen zijn, is volgens Ferwerda nog een dingetje: ‘We hebben al veel interventies ontwikkeld, maar er zijn nog weinig effectstudies. Of de interventies brengen wat we ervan hopen, dat weten we nog niet.’ Daar moeten we ons volgens de onderzoeker niet door laten afschrikken. ‘Het gaat om processen in het leven van een jong mens en

“De zuigkracht van georganiseerde misdaad is enorm en de groep mensen die te verleiden is, is divers.’

dat heeft tijd nodig om uit te kristalliseren. Het is verstandig ons te richten op het feit dat we jongeren weten te vinden, dat we in contact komen met ze en zij zich openstellen voor onze interventies.’

Georganiseerd antwoord

Dat is al ingewikkeld genoeg, reageert Bac: ‘De zuigkracht van georganiseerde misdaad is enorm en de groep mensen die te verleiden is, is divers en kent verschillende problemen. Hen écht helpen uit de criminaliteit te blijven, kan alleen als wij een georganiseerd antwoord weten te formuleren op al die verlokkingen.’

Focus aanbrengen dus, stelt Ferwerda: ‘Heel veel jongeren raken niet op het slechte pad, dus ga ook niet met alle jongeren aan de slag. Zoek de probleemwijken en vind de

kwetsbaarste jongeren. Richt daar je pijlen op en gebruik interventies die wetenschappelijk bewezen effectief zijn. En vind manieren om te monitoren wat interventies brengen. Behoud daarbij ruimte om te experimenteren. Dan zijn we in staat om met elkaar het beste antwoord te vinden tegen de aantrekkingskracht van georganiseerde misdaad.’

Volharding

Gelukkig is er tijd om het georganiseerde antwoord te zoeken. Ferwerda: ‘Gemeenten die meedoen aan preventie met gezag krijgen acht tot tien jaar ondersteuning, of langer als dat nodig is. Geen projectencarrousel dus, maar een langlopend programma. Dat geeft tijd om interventies goed in te richten en na te denken hoe je effecten goed kunt meten. Het zijn complexe problemen, die los je niet op met *quick fixes*. Het vergt volharding. Het vergt mensen die een jongere niet laten vallen en die op zaterdagavond de telefoon oppakken als die jongere belt. Je moet bereid zijn twee stappen vooruit en dan een stap achteruit te zetten zonder de moed te verliezen. Dat vergt atypische professionals.’

Die volharding is ook de oproep van Bac: ‘De politiek kan daarbij ook echt een verschil maken door te investeren. Zet in op preventie en repressie en alle varianten daar tussenin. Met een nieuwe aanpak duurt het altijd even voor er effectiviteitscijfers zijn, maar je mag me er altijd op afrekenen dat ik me het vuur uit de sloffen loop voor deze doelgroep.’

En toch kun je wel iets zeggen, meent Dijkema tot slot: ‘We monitoren echt, bijvoorbeeld op de vraag of iemand terugvalt in de criminaliteit of niet. Maar er is geen instant succesknop. Geen moment dat je kunt roepen: missie geslaagd! En soms mislukt iets ook gewoon. Dat moet kunnen. Ook al is er in de huidige samenleving een wonderlijke hang naar maakbaarheid, waarin fouten eigenlijk niet mogen worden gemaakt. Maar van fouten leer je en kun je je aanpak bijstellen. Blijf van elkaar leren, blijf zien wat goed gaat en wat niet en deel dat met elkaar. En vier ook gewoon je kleine successen. Als je één iemand succesvol naar een baan begeleid hebt, dan heb je die persoon toch maar mooi gered uit het criminele circuit en dat scheelt de samenleving veel ellende.’

“We monitoren echt, bijvoorbeeld op de vraag of iemand terugvalt in de criminaliteit of niet. Maar er is geen instant succesknop.’

Uitgelicht

Het voorkomen van jonge aanwas

Uit de *Monitor Jeugdcriminaliteit* van het WODC en CBS (2020), blijkt dat ondanks dat de jeugdcriminaliteit al jaren gestaag daalt, jeugdigen vaker betrokken zijn bij zware vormen van criminaliteit. Zo is er een toename van ernstige delicten, een toename in het dragen van (vuur)-wapens en in het verhandelen van drugs. Om dit een halt toe te roepen zijn de ministers van Justitie en Veiligheid en voor Rechtsbescherming gestart met een brede preventie-aanpak (georganiseerde en ondermijnende) jeugdcriminaliteit, zoals aangekondigd in de gelijknamige brief van 1 juli 2022 (Kamerstukken 28741-86). Nog dit najaar wordt de nieuwste *Monitor Jeugdcriminaliteit* gepubliceerd.

Zorgen dat kinderen, jongeren en jongvolwassenen niet deelnemen aan criminele netwerken is een spil in het voorkomen van georganiseerde misdaad. De studie *Do or don't. Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit* (De Boer, H., H. Ferwerda en J. Kuppens, Bureau Beke 2022) toont aan

dat het vooral mensen zijn uit sociaaleconomisch zwakkere wijken die makkelijker in georganiseerde criminaliteit terechtkomen. Jongeren raken om verschillende redenen betrokken in het criminele circuit. Vrienden, kennissen en familie die al in de georganiseerde misdaad zitten, vormen volgens deze studie wel de belangrijkste risicofactor.

De studie van Adjiembaks, Boer en Oude Lansink (*(On)zichtbare beelden van jonge aanwas in de drugscriminaliteit* (Veiligheidscoalitie Midden-Nederland 2022)) stelt dat de achtergronden van jonge mensen die in de drugscriminaliteit terechtkomen veel breder en gevarieerder zijn dan vaak gedacht wordt. Risicofactoren zijn een niet-ondersteunende opvoedstijl, armoede en communicatie tussen ouder en kind die zo verstoord is dat het de betrokkenheid van de ouders hindert. Professionals geven aan dat jongeren over het algemeen al vanaf hun 12de jaar starten in het criminele circuit. De grootste groep starters is 15 tot 16 jaar oud, wat doet vermoeden dat de overgang van basis- naar middelbare school een belangrijk moment lijkt om jonge aanwas te voorkomen.

PRAKTIJKVERHALEN VOORKOMEN

Bied je iedereen in de groep hulpverlening, dan week je de meelopers los

Een kind leeft in drie werelden, die met elkaar verbonden moeten zijn

The Colosseum Gym: beter dan de straat

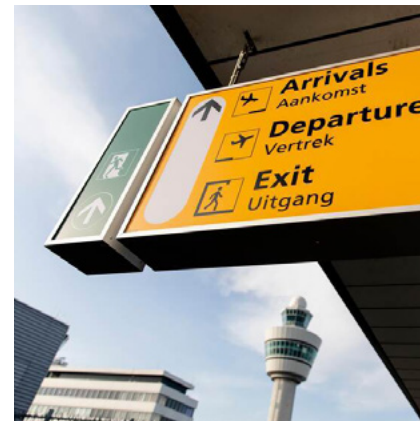
Grenzen stellen en perspectief bieden: de persoonsgerichte aanpak in Utrecht

Criminaliteit los je niet op zonder de ouders van daders

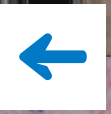
Credible messengers bereiken kwetsbare jongeren

Overheid en bedrijfsleven werken samen om personeel op Schiphol weerbaar te maken tegen criminele inmenging

13

VERSTOOREN

HET GAAT OM MEER DAN CIJFERS ALLEEN

Arthur Buitenhek

*Forensisch accountant en landelijk
coördinator afpakken en beslag bij de FIOD*

Bob Hoogenboom

*Hoogleraar forensic business studies,
Nyenrode Business University*

Anita van Dis

*Officier van justitie en strategisch adviseur
criminele geldstromen voor het Openbaar
Ministerie (OM)*

Het afpakken van crimineel geld spreekt erg tot de verbeelding. Het lijkt zo lekker concreet. Immers: geld is zowel het doel als het middel. Kom aan het geld en je raakt de crimineel in het hart. En er zijn zeker ook successen. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer crimineel geld afgepakt en we weten steeds beter waar dat criminele geld zich bevindt. Maar wat zegt dat nou precies?

Volgens Arthur Buitenhek (FIOD), Anita van Dis (OM) en Bob Hoogenboom (Nyenrode) wordt er te veel gekeken naar kwantiteit. Het gaat niet alleen om de kilo's, kerels en knaken – de kwantiteit – maar ook om de processen en de samenwerkingsverbanden tussen partijen die de strijd tegen het criminele geld aangaan – de kwaliteit. Daar blijkt nog een wereld te winnen.

‘Het verstoren en doorbreken van criminele geldstromen is nu navigeren in de mist’, is Hoogenboom van mening. ‘We richten ons op incidenten, delicten en daders maar dat is lang niet het hele verhaal. We moeten de trends in de georganiseerde misdaad zien te achterhalen, proberen de grote lijnen te ontdekken. Daarvoor moeten we strategische analyses uitvoeren en dat doen we nu te weinig.’ Van Dis is het met hem eens: ‘We doen alsof er één soort criminele geldstroom is. Maar de geldstromen rond bijvoorbeeld fraude zijn wezenlijk anders dan die rond drugsgeld. Je moet dus ook veel diverser naar het probleem kijken dan we nu doen.’

Volgens Buitenhek is het belangrijk eerst en vooral helder te hebben waarom we proberen crimineel geld af te pakken: ‘Je raakt de crimineel in het hart als je aan het geld komt. Geld is de basis voor veel criminele activiteiten. Willen we een veilige en weerbare samenleving? Dan moeten we de aanpak van criminele geldstromen zien als middel en niet als doel op zich. Richt je je alleen op het afpakken van geld, dan wordt dat het doel. Maar het is dus een middel om die veilige en weerbare samenleving te waarborgen.’

VERSTOREN EN DOORBREKEN VAN CRIMINELE GELDSTROMEN

Van Dis: ‘Willen we effectief zijn dan moeten we vooral het criminele verdienmodel stukmaken. Dat kan door meer dan het leggen van beslag. Het strafrecht alleen gaat dat niet oplossen. Het werk van de opsporing en vervolging mag niet verworden tot de vraag hoeveel wij kunnen bijdragen aan de staatskas.’

Schraal

Hoogenboom vindt het een schrale manier van denken als de effectiviteit van de aanpak van criminele geldstromen opgehangen wordt aan de hoeveelheid geld die we aan het systeem onttrekken: ‘Het zou niet de vraag moeten zijn hoeveel geld we ontnemen, de vraag moet zijn welk effect dat heeft. En aan die vraag komen we niet toe. Helpt dat afpakken van geld wel? Om dat te beoordelen, moeten we ook kijken naar wat er goed gaat en wat beter kan in de samenwerking tussen beleidsmakers, politie, OM, de banken en andere partijen die meehelpen de criminele geldstromen aan te pakken. Kunnen zij een vuist maken? Dat is een veranderkundig vraagstuk, dat niet aan te sturen is door vooraf bepalen hoeveel zaken je moet draaien of hoeveel geld je minimaal moet afpakken. De beste

“*Gebruik juist de kracht van het verschil.*”

resultaten krijg je als je durft los te laten: experimenteer, durf fouten te maken en daarvan te leren en zoek naar oplossingen buiten de gebaande paden.’

Die samenwerking goed organiseren, is volgens Buitenhek het moeilijkste wat er is: ‘Je moet eerst een gezamenlijke ambitie en strategie vaststellen. Daarop richt je je proces in en dat moet leiden tot die effectieve samenwerking. En dan zie ik inmiddels echt goede initiatieven ontstaan. Neem nu de combiteams van politie en FIOD. Daarin was er ook ruimte om fouten te maken. Zo ontdekten we dat je niet op elkaar moet willen lijken. Gebruik juist de kracht van het verschil: ieder draagt bij aan het eindresultaat vanuit zijn eigen competentie.’

Laaghangend fruit is er niet meer

‘Natuurlijk heb je bij dit alles wel ook harde doelen nodig’, brengt Van Dis in. ‘Anders geeft er niemand gas. Maar

naast harde doelen is er meer nodig: het verstoren van het criminele verdienmodel vraagt inzet van veel partijen, en dat is best lastig in concrete resultaten te vatten. Maar we zijn er wel mee bezig. We werken samen met banken bijvoorbeeld. Zo hebben we de serious crime taskforce opgericht samen met grote banken in ons land. En we geven informatie aan gemeenten zodat die via de Wet Bibob het bestuursrecht in kunnen zetten om frauduleuze vastgoedpraktijken op te sporen en tegen te gaan.'

En we moeten wel creatief zijn, vindt Van Dis: 'Laaghangend fruit? Het is er gewoon niet meer of in ieder geval minder. Dat is inmiddels wel geplukt. Ooit was onze eerste vraag: wie leeft er van de lucht? Wie heeft er ogenschijnlijk geen inkomen, maar wel een Ferrari in de voortuin? Dat hebben we nu grotendeels afgevangen, en als we die zaken wel zien dan is daar niet meer het grote geld mee gemoeid. Criminelen worden ook slimmer door onze aanpak en verplaatsen bijvoorbeeld geld naar het buitenland en leven, wonen en investeren in het buitenland. Soms lopen wij dan vast bij het verstoren van die criminele geldstromen.'

Grenzen

In het afpakken van crimineel geld lopen partijen als FIOD en OM tegen grenzen op, stelt Buitenhek. 'Om voorbij de focus op verdachten en delicten te komen, moet je naar fenomenen kijken, zoals onderzoek naar criminele geldstromen in relatie tot crowdfunding, private equity-funds, stichtingen en ANBI's, kunst en commercieel vastgoed. Daar zijn allerlei informatietools voor beschikbaar. Maar die mogen we niet zomaar gebruiken. We kunnen wel zoeken op fenomenen, maar we mogen het niet. Waar we nu echt mee geholpen zouden zijn, is de Wet samenwerking gegevensdeling. Die ligt sinds 2020 bij de Eerste Kamer. Als we in staat gesteld worden te zoeken op fenomenen, wat die wet mogelijk maakt, kunnen we meters maken.'

Daarnaast is ook de wetgeving Non Conviction Based Confiscation (NCBC), die nu in de maak is, volgens Buitenhek een belangrijke aanvulling op het strafrechtelijk instrumentarium om criminele geldstromen te verstoren en te doorbreken. Met NCBC kunnen goederen die in verband staan met criminaliteit worden afgepakt, zonder dat een

“Richt de blik nu op ontwikkeling en samenwerking.”

voorafgaande verdenking tegen of strafvervolging en veroordeling van personen noodzakelijk is.

Rijker verantwoord

Wie naar de cijfers kijkt, ziet dat er successen zijn geboekt: er wordt steeds meer geld afgepakt. De oproep die Van Dis, Buitenhek en Hoogenboom doen, is echter ook duidelijk: de tijd is rijp om verder te kijken. Stop met de volledige focus op cijfers. Richt de blik nu op ontwikkeling en samenwerking, is het pleidooi van Hoogenboom: ‘Duik niet direct in de cyclus *plan, do, check, act*, maar durf creatief te zijn en bied jezelf ruimte om te leren.’

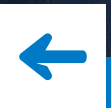
‘Vergeet daarbij niet dat we echt al stappen maken’, vult Van Dis aan. ‘Al is dat niet altijd in geld uit te drukken. We krijgen steeds beter zicht op hoe criminele verdienmodellen lopen en zien helderder dan ooit hoe criminelen omgaan met hun geld. We hebben enorm geïnvesteerd in intelligence

waardoor we nu onze intelligence zoals verdachte transacties snel in beeld hebben en kunnen koppelen aan andere informatie. Eerder moesten we dat handmatig doen. Je krijgt zo ook sneller netwerken en facilitators in beeld. Er is een *anti money-laundering center* opgericht waarin we samenwerken met publieke partijen én projecten hebben met private partijen. We zijn financieel aan het reageren en we werken samen met partijen in de meldketen én de banken in die *serious crime taskforce*. Zo ontwikkelen we ons oog voor de aanpak van het criminele verdienmodel.’

Rijker verantwoord is de term die Hoogenboom wil gebruiken: ‘Als we breder durven kijken naar de aanpak van criminele geldstromen, gaan we veel beter zien hoeveel goede dingen er al gebeuren. We zoeken samenwerking, ook internationaal, we proberen onze analysemodellen te verbeteren. Alleen, de boodschap ‘we zijn goed bezig’ verkoopt minder goed dan de harde cijfers.’

Marianne Schuurmans
Burgemeester Haarlemmermeer

Hanne Buis
Lid Raad van Bestuur Royal Schiphol Group

Henriette Bongers
Directeur Cargo Douane (sierteelt, Schiphol)

Plekken waar veel mensen samenkomen, waar veel verkeer is tussen binnen- en buitenland en waar veel mensen werken, zijn altijd gevoeliger voor illegale praktijken. Zo ook onze nationale luchthaven. Daarom proberen private en publieke organisaties die op Schiphol actief zijn, met vereende krachten criminele activiteiten te verstoren en doorbreken. Volgens Marianne Schuurmans (burgemeester Haarlemmermeer), Hanne Buis (Royal Schiphol Group) en Henriette Bongers (Douane) werpt deze aanpak zijn vruchten af.

Buis: 'Wij zijn trots op de infrastructuur van Schiphol, maar die moeten we blijven beschermen tegen misbruik voor verkeerde dingen. De luchthaven heeft zo'n 65.000 medewerkers, onze pashouders, en velen van hen komen in beveiligd gebied. We moeten *pashouders* beschermen tegen de soms grote druk van de georganiseerde misdaad om voor hen te komen werken.'

Handvatten om die druk te weerstaan, krijgen de medewerkers via de campagne *Sterke Luchthaven*. Burgemeester Schuurmans: 'Via die campagne maken we pashouders bewust van de risico's die zij lopen en hoe wij ze kunnen helpen om zich hiertegen te verweren.'

**VERSTOREN
EN DOORBREKEN
OP LOGISTIEKE
KNOOPPUNTEN**

We leren ze dat je benaderd kan worden door criminelen en wat je dan moet doen en wat je kan doen als je ziet dat anderen benaderd worden. Wat ik mooi vind aan deze aanpak, is dat we het gezamenlijk doen met publieke en private partijen op onze nationale luchthaven. Het is best bijzonder dat al die partijen zo makkelijk met elkaar samenwerken.'

Voorlichting belangrijkste middel

Een van de meest zichtbare maatregelen van de campagne zijn *points of contact ondermijning* (poco) bij bedrijven die meedoen. Schuurmans: 'Dit zijn mensen die zijn opgeleid om verdachte situaties en handelingen te zien en om aanspreekpunt te zijn voor anderen. In korte tijd hebben we hier heel veel goede ervaringen mee opgedaan. Zo goed zelfs, dat een bedrijf als Menzies Aviation zichzelf aanmeldde om mee te gaan doen. Zij hebben nu ook een poco en voeren gesprekken met medewerkers over de gevaren van georganiseerde misdaad en hoe makkelijk je soms in de verleiding komt om eraan mee te doen.' Voorlichting is het belangrijkste middel om mensen weerbaar te maken, meent ook Buis. 'En dat geldt voor

iedereen. Een stewardess kan in de trein ook aangesproken worden of ze een pakketje mee wil nemen. Een medewerker in de catering kan in de sportschool de opmerking krijgen: wat doet je kind het goed op voetbal, hè?’

Criminelen zijn gewiekst en zoeken via bijvoorbeeld sociale media eerst iets waarmee ze mensen die op Schiphol werken kunnen raken. En dan kruipen ze langzaam onder de huid tot je overstag gaat en een keertje meewerkt. En dat blijft nooit bij een keertje.

Daarom zijn de instrumenten die medewerkers op de site van Sterke Luchthaven kunnen vinden, zo belangrijk.

Buis: ‘Een e-learning om de weerbaarheid te vergroten, een meldknop waarmee anoniem verdachte handelingen te melden zijn. Daarnaast zijn er fysieke maatregelen genomen die de kans op criminele activiteiten verkleinen.’

Bongers: ‘Zo hebben we het toezicht op Schiphol-Oost, waar privéjets komen en waar het onderhoud aan vliegtuigen plaatsvindt, verscherpt. Ook monitoren we op “vreemde bewegingen”, bijvoorbeeld of pashouders aanwezig zijn terwijl ze volgens hun dienstrooster verlof zouden hebben. En een groot bedrijf op Schiphol heeft,

“*Er zijn fysieke maatregelen genomen die de kans op criminele activiteiten verkleinen.’*”

na ons advies, de vaste lockers per medewerker vervangen door zwembadlockers die elke dag opnieuw willekeurig aan hen toegewezen worden. En wat we ook doen: in de schoonmaak en catering maken we per bedrijf een analyse van de sterke en zwakke punten in hun bedrijfsprocessen, zodat zij maatregelen kunnen voorstellen om die processen veiliger te maken.’

Sommige andere veranderingen zijn moeilijk te realiseren, weet Schuurmans: ‘We weten bijvoorbeeld dat de bagagekelder een belangrijke plek is voor criminelen. En daar is de cultuur van ‘mondje dicht’ moeilijk te doorbreken. Toch willen we hier een cultuurverandering doorvoeren en dus laten we niet los. TNO onderzoekt hoe we die cultuurverandering toch voor elkaar kunnen krijgen.

Onderzoek is sowieso belangrijk, vindt Schuurmans, want dat is de onderbouwing onder je aanpak: ‘Kijk naar

“We laten zien welke zaken we met prioriteit oppakken en waar dat toe leidt.’

Schiphol-Oost. Samen met RIEC Noord-Holland hebben we een signaalaanpak uitgevoerd. We brengen alle bedrijven in het gebied in kaart en onderzoeken waar mogelijk criminele activiteiten kunnen plaatsvinden. Verdachte bedrijven gaan we nader onderzoeken. En dan lichten we ook echt je doopzeel. Er zijn nu 22 van die bedrijven in beeld gekomen. Dat we hen grondig gaan doorlichten, is een signaal naar andere bedrijven: je kunt niet ongestoord je criminele gang gaan. Maar beseft wel dat deze aanpak tijd kost. We hebben elders in de gemeente een criminele organisatie opgerold nadat we een bedrijf doorgelicht hadden; dat heeft zes jaar geduurd.’

Voordenken

Om al die activiteiten mogelijk te maken, moet er flink geïnvesteerd worden. In geld en in onderlinge relaties. ‘Om die investering te verantwoorden, laten we zien welke

zaken we met prioriteit oppakken en waar dat toe leidt’, merkt Bongers op. ‘Daarbij is het belangrijk de balans te bewaren tussen goed en voor criminele organisaties onvoorspelbaar uitgevoerd toezicht en het effectief laten verlopen van logistieke processen. Die processen moeten we immers ook weer niet al te lang ophouden, want dat heeft economische gevolgen in heel Europa. Dus zoeken we naar verdachte patronen en mensen die zich verdacht gedragen en daar stemmen we onze controles op af.’

Buis vult aan: ‘Helaas is een campagne rond ondermijning geen vuurwerkcampagne. We kunnen niet na een tijdje zeggen: kijk, er is inmiddels 10 procent minder oogletsel door onze acties. En toch faciliteren we de overheid maximaal in haar strijd tegen de georganiseerde misdaad. Samenwerking staat hierin voorop, zoals we dat ook binnen de bestrijding van terrorisme gewend zijn. Daar ontwikkelen we calamiteitenplannen en die stellen we bij aan de hand van het meest actuele dreigingsbeeld van de NCTV voor de luchthaven. Ik noem dat *voordenken*: nadenken over problemen voor ze zich voordoen. Dat betekent veel overleg, praktijkvoorbeelden uitwisselen, van elkaar leren

en met elkaar oefenen. Hoe je het wendt of keert: *we are in this together.*'

Samenhang

Ondanks de successen – een op de vijf pashouders heeft inmiddels de online-weerbaarheidstraining gevolgd, bij 54 bedrijven is een poco aangesteld – zijn er ook nog legio uitdagingen in de aanpak van georganiseerde misdaad op Schiphol. Buis: 'Onze samenwerking is als een plantje: dat moet je water blijven geven en af en toe een scheutje Pokon. Blijf elkaar zien en spreken, juist ook als er eens een strubbeling is. Bij Schiphol Group werken maar 4.000 mensen van de 65.000 die er op de luchthaven werken. Wij dragen niet de verantwoordelijkheid voor het hele ecosysteem op Schiphol maar we zijn daar gezamenlijk wél verantwoordelijk voor.'

'Zorg er daarom voor', borduurt Bongers voort op Buis: 'dat we de samenhang bewaren tussen al die activiteiten die we ondernemen om het handelen van criminele organisaties te verstoren. Houd elkaar vast, want als je aan de boom gaat schudden heeft dat effect op al je medewerkers. Zij komen dichterbij de buurt van de criminelen, omdat zij criminelen

“*We maken een gezamenlijke vuist tegen de georganiseerde misdaad.*”

op de hielen zitten. Als je de zekerheid hebt dat je bij je collega's en bij je partners terecht kunt, sta je samen sterk.' Het zijn woorden waar burgemeester Schuurmans zich van harte achter schaaft: 'Natuurlijk zien we soms praktische problemen waar we niet zomaar een oplossing voor hebben. Maar we zijn vorig jaar bij elkaar gaan zitten en hebben gezegd: we maken een gezamenlijke vuist tegen de georganiseerde misdaad. Onder regie van de gemeente, met steun van het ministerie van JenV en met organisaties op Schiphol die structureel en langdurig met elkaar willen optrekken. Er zitten nu partijen aan tafel die beleids- en bedrijfsmatig nog nooit iets met elkaar te maken gehad hebben. Met vereende krachten werken zij aan een gemeenschappelijk doel. En steeds meer bedrijven willen aanschuiven aan die tafel. Dat toont het succes van onze aanpak.'

Uitgelicht

Productie- en opslaglocaties

De politie heeft in 2021 minder drugslabs en wietkwekerijen ontmanteld dan in de jaren ervoor. Een van de oorzaken, stelt de politie, is het uiteenvallen van criminele drugsnetwerken door het kraken van cryptotelefoondiensten als EncroChat, Sky en ANOM. Het aantal ontdekte drugslabs daalde met 35 procent. Het aantal cocaïnewasserijen, kristallisatielocaties en verpakkingsplekken daalde met 63 procent. Politiechef Willem Woelders stelt in een [persbericht van de politie](#) wel dat het effect tijdelijk is. Hij verwacht dat anderen de rol overnemen en dat er nieuwe cryptotelefoondiensten en versleutelapps worden gevonden om te communiceren.

De politie vond 93 productielocaties voor synthetische drugs of de verwerking van heroïne en cocaïne. Op drie kwart van de plekken (69 locaties) werden synthetische drugs als meth en MDMA geproduceerd. De meeste labs liggen in Noord-Brabant, Noord-Holland, Limburg en Gelderland.

In 2021 ontdekte de politie 117 opslaglocaties. De omvang hiervan varieerde van grote loodsen voor duizenden liters chemicaliën tot garageboxen met enkele tientallen liters. Noord-Brabant steekt met 40 opslagplekken voor synthetische drugs uit boven alle provincies. Zuid-Holland is koploper met 11 locaties voor cocaïne en 3 voor heroïne.

Dumpingen drugsafval

Het aantal dumpingen van drugsafval is in 2021 gestegen met zo'n 14 procent, naar 208 gevallen. Deze vonden vooral plaats in Limburg, Noord-Brabant, Zuid-Holland, Noord-Holland en Gelderland. De stijging komt volgens de politie vooral doordat criminelen vaker relatief kleine hoeveelheden afval dumpten en lege verpakkingen weggooiden. Uit hetzelfde persbericht van de politie: 'We vermoeden dat het volume aan totaal aangetroffen drugsafval minder is. Criminelen kunnen echter op allerlei manieren van hun afval afkomen. Ze kunnen het dumpen, maar ook verbranden of neutraliseren en vervolgens lozen in het riool. Daar doen we nog verder onderzoek naar.'

Aanpak synthetische drugs

In 2021 werd 8.273 kilo grondstoffen voor productie van synthetische drugs in beslag genomen. Dit is vergelijkbaar met 2020, maar flink lager dan in de periode 2017 t/m 2019. Het aantal ontmantelde productielocaties daalde in 2021, een trendbreuk met de periode 2013 t/m 2020. Het aantal gevonden dumplocaties steeg juist nadat er een daling was in 2019 en 2020. Verder is er een daling in het aantal ontmantelde methlabs, cocaïnewasserijen en hennepkwekerijen in 2021 tegenover 2020.

(bron: Trimbos Instituut, WODC, Nationale Drug Monitor 2022).

Drugsvangsten

In 2021 is in Rotterdam in totaal 72.808 kilo cocaïne in beslag genomen. Hiervan werd 70.571 kilo onderschept door de Douane in de haven van Rotterdam. Dit betreft een stijging van 74% ten opzichte van het jaar ervoor. Het HARC-team, een samenwerkingsverband van Douane, FIOD, Zeehavenpolitie en Openbaar Ministerie in Rotterdam, is op basis van deze partijen inbeslaggenomen drugs 194 keer een onderzoek gestart. Dit leverde 62 aanhoudingen op. Daarnaast leverde het HARC-team ook

buiten de haven van Rotterdam bijstand, zo werd er nog 2.156 kilo cocaïne in beslag genomen. De straatwaarde van de in beslag genomen cocaïne is ruim 5 miljard euro.

Aantal in beslag genomen kilo's cocaïne in haven Rotterdam

Jaar	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kg	5.264	18.947	33.732	40.641	70.571

De hoeveelheid cocaïnevangsten neemt de afgelopen jaren flink toe. In het Jaaroverzicht 2021 benoemt de Douane dat dit ook komt doordat de eigen risicoanalyse is verbeterd. Om drugs zo dicht mogelijk bij de bron te kunnen onderscheppen, werkt de Douane ook internationaal steeds nauwer samen.

Intensievere controles van de post leidden tot het onderscheppen van meer drugs dan in 2020: in totaal werden door de Douane 15.500 postzendingen in beslag genomen, dit waren vooral synthetische drugs. Het gaat om onder meer LSD, XTC en grondstoffen voor XTC.

(bron: [Jaaroverzicht Douane 2021](#))

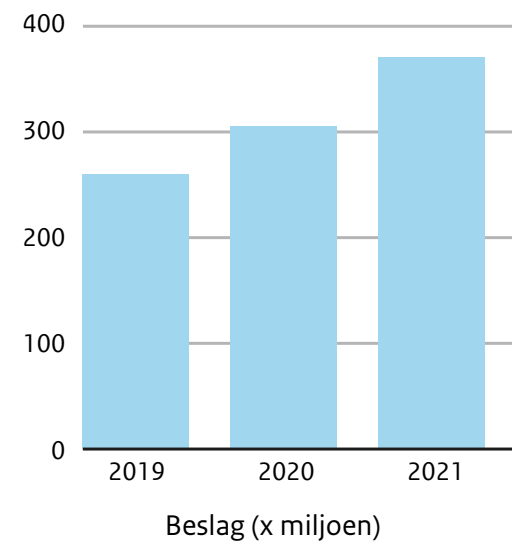

Criminele geldstromen

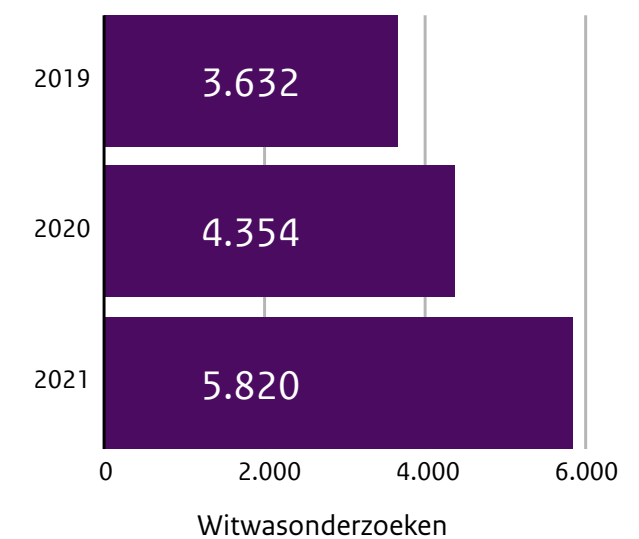
Het aantal strafzaken over witwassen neemt toe. Criminelen willen het geld dat zij hebben verdiend, zoals met drugs- of wapenhandel, besteden in de bovenwereld. Maar ze lopen het gevaar dat het criminele geld meteen door het Openbaar Ministerie of de Belastingdienst wordt ingenomen. Daarom moeten ze het eerst 'witwassen'. Het geld lijkt 'schoon' of legaal als je het stort op een rekening van een bedrijf zonder dat het bedrijf daarvoor een product of dienst levert. Zo wordt het geld onderdeel van het normale betalingsverkeer. De overheid bestrijdt criminelen onder meer door deze geldstromen te verstoren. Niet alleen wapens en drugs worden onderzocht, maar ook het criminele vermogen van een verdachte waarvoor geen logische legale verklaring voor is te geven. Het Openbaar Ministerie doet dit steeds vaker. In 2019 stroomden er bij het OM 3.632 verdachten voor witwassen in. In 2020 stond de teller op 4.354 en in 2021 is dat aantal nog verder gestegen naar 5.820. Het OM kan zelf via strafbeschikking of transactie, of via de rechter proberen het geld af te pakken.

Daarnaast is er voor een waarde van 368 miljoen euro beslag gelegd: wat een flinke stijging is ten opzichte van eerdere jaren (2019: 258 mln, 2020: 303 mln). Sinds 2021 stuurt het OM vooral op beslag, omdat beslagcijfers een directer sturingsmiddel zijn.

(bron: [OM, Intensievere aanpak criminele geldstromen wordt voortgezet](#))

Beeld: © Functioneel Parket

PRAKTIJKVERHALEN VERSTOREN

Veilig buitengebied: lokale samenwerking leidt tot effectieve maatregelen

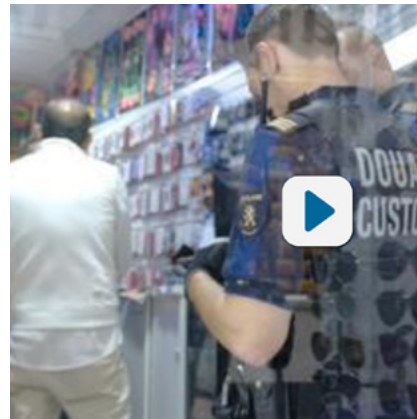
Podcast: De gevaren van ondermijning in het buitengebied

Gemeente en vastgoedbelegger bestrijden samen crimineel woningmisbruik

De Ondermijningsbrigade: controles in winkels en horeca dragen bij aan gezonde en eerlijke economie

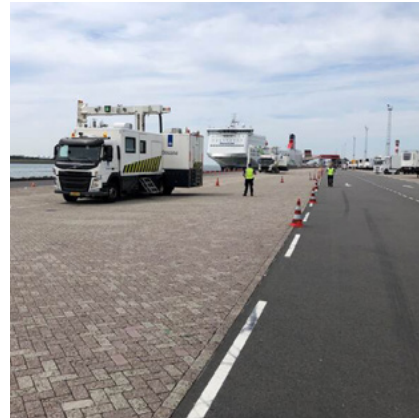
Video: Op controle met de Ondermijningsbrigade

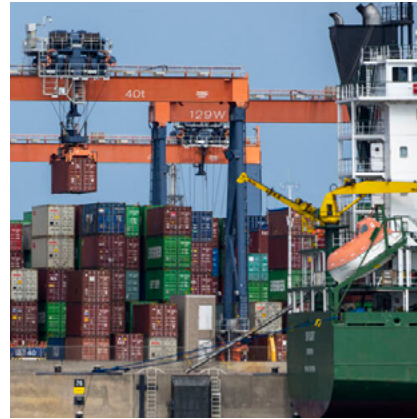
De twee zijden van vakantieparken: hoe afzondering tot rust én criminaliteit kan leiden

PRAKTIJKVERHALEN VERSTOREN

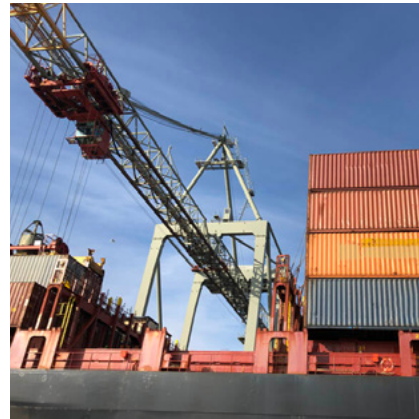
Binnen no-time hadden we de container gecontroleerd

Overheid en bedrijven gaan in Rotterdamse haven georganiseerde criminaliteit te lijf

Duizenden havenmedewerkers volgen training om drugsronselers te weerstaan

Veilige zeehavens in Brabant en Zeeland

Strijden tegen maritieme smokkel

BESTRAFFEN

VERANKER DAT DEZE GROEP CRIMINELEN ALS BUITEN- CATEGORIE AAN TE PAKKEN IS

← ☰ →

Wim Saris

*Directeur-generaal Dienst Justitiële Inrichtingen,
ministerie van Justitie en Veiligheid*

Hanneke Ekelmans

Lid korpsleiding Nationale Politie

John Lucas

Hoofdofficier van justitie, Landelijk Parket

De partijen in de opsporing, vervolging en bestraffing slaan de handen ineen om georganiseerde misdaad aan te pakken. En dat heeft effect, zo blijkt als Hanneke Ekelmans (lid korpsleiding Nationale Politie), John Lucas (Landelijk Parket) en Wim Saris (DJI) met elkaar in gesprek gaan. Kopstukken worden hard aangepakt en er wordt alles aan gedaan om te voorkomen dat crimineel handelen achter de tralies door kan gaan.

Volgens Ekelmans is bestraffen noodzakelijk, maar het is slechts een deel van het antwoord: ‘Het is niet zo dat we de problematiek oplossen, alleen maar door iemand op te sluiten. We moeten ervoor zorgen dat we het criminele systeem doorbreken. Daarvoor is investering nodig aan de voorkant: in preventie, weerbaarheid, het tegengaan van jonge aanwas.’ En natuurlijk is straffen onderdeel van de totaalaanpak, ook al is het in zichzelf een schakel in die keten van de strijd aanbinden met georganiseerde misdaad. Saris: ‘Maatschappelijk hebben we afspraken over hoe je met elkaar omgaat, die zijn vastgelegd in wetten en regels. Dat is de norm en die handhaven we. Inbreuken op onze rechtsorde accepteren we niet.’

Scherpe keuzes

Voor die handhaving hebben alle partijen elkaar nodig, stelt Lucas: ‘We kunnen en willen niet zonder elkaar. We helpen elkaar en we voeden elkaar met bijvoorbeeld informatie. Dat start bij voorkomen en eindigt bij beschermen en bestraffen. Want wie uiteindelijk wél de georganiseerde misdaad ingaat, krijgt ons achter zich aan.’

“*We helpen elkaar en we voeden elkaar met bijvoorbeeld informatie.*”

En dat kan op steeds meer manieren, zegt Ekelmans: ‘We wisten miljoenen versleutelde berichten te onderscheppen. Daarmee kunnen we heel anders dan voorheen achter criminelen aan gaan. Tegelijk blijven we verder onderzoeken hoe de onderwereld grip krijgt op de bovenwereld, want we kunnen niet te lang stilstaan bij een geboekt succes. De aanpak van georganiseerde misdaad vraagt continue innovatie.’

Wat nodig is, bepleit Lucas, is scherp keuzes maken: ‘Oneindig opsporen is onmogelijk. Het Landelijk Parket heeft daarom gezegd: wij richten ons op grote criminele machtsstructuren die in hun handelen excessief geweld gebruiken. Die structuren proberen we onderuit te halen, mede door de kopstukken en hun vervangers te vervolgen. En dankzij die cryptocommunicatie begrijpen we nu hoeveel

we níet wisten. En we weten nu waar we moeten kijken en daardoor kunnen we veel gericht opsporen.'

Concrete verdenkingen

Maar tegelijk zijn er ook grote blokkades zichtbaar in het proces van zware criminelen bestraft krijgen. Vooral als het gaat om het delen van informatie, weet Lucas. 'Je wilt zoveel mogelijk informatie met elkaar delen, ook met bijvoorbeeld de Belastingdienst om frauduleuze handelingen van criminelen te kunnen traceren. Maar dat mag niet altijd vanwege privacywetgeving. Dat snap ik ergens ook wel, want ik zou er als burger ook iets van vinden als wij overal maar mogen kijken. Maar de boodschap "wij wisten het wel maar mochten het niet tegen jullie vertellen" is ook niet echt fijn en dat komt nu wel voor. Ik pleit er daarom voor het delen van informatie efficiënter te kunnen toespitsen op verdachte handelingen. Net als bij de cryptocommunicatie. Het is echt niet zo dat we zomaar een grote bak data krijgen en er naar geloven in mogen snuffelen. Je kunt er pas in gaan spitten als je een concrete verdenking hebt tegen iemand en als er een toetsing is geweest van de rechter-commissaris.'

Bij die cryptodata, maakt het volgens Ekelmans wel uit hoe je ernaar kijkt: 'Als we kijken naar hoe we deze data ten volle kunnen benutten en delen met elkaar, dan wil ik een verschil maken tussen concrete data – die te herleiden zijn tot personen – en meer algemene data waarmee je systeemanalyses uit kunt voeren. Die laatste zijn minder privacygevoelig maar wel heel waardevol bij het opsporen van criminelen.'

Italiaanse aanpak

Een deel van de inzet op bestraffen concentreert zich op detentie. Criminelen die eenmaal achter de tralies zitten, moeten niet doodleuk door kunnen gaan met hun organisatie aansturen. Saris: 'Ging het vroeger vooral om de vraag hoe voorkomen we dat iemand ontsnapt of dat er rommel de gevangenis in komt, nu is de vraag veel meer hoe je zorgt dat de communicatie doorgesneden wordt. Dat kunnen we toch echt alleen voor elkaar krijgen door samen te werken en informatie uit te wisselen. Immers, de crimineel in detentie communiceert met criminelen búiten de cel.' Ekelmans valt Saris bij: 'Wij gaan niet over het detentieregime, maar kunnen in ons werk wel signalen

“*Er is veel te leren van de manier waarop onze Italiaanse collega's de maffia aanpakken.*”

krijgen die belangrijk zijn voor DJI om te weten. Dan hebben we het OM en DJI nodig om daar iets tegen te doen. En dan is het mooi te zien hoe vanzelfsprekend iedereen wil samenwerken.’

Er zijn verder ook veel praktische maatregelen die DJI neemt om voortgezet crimineel handelen in detentie aan te pakken. Zo heeft elke gevangenis een bureau informatie en veiligheid (BIV) waar verdacht contact te melden is. De Extra Beveiligde Inrichting (EBI) in Vught, waar de kopstukken van criminele organisaties zitten, heeft een strakker regime gekregen om communicatie met de buitenwereld tegen te gaan. ‘En er is intensief toezicht gekomen in gewone gevangenissen voor gedetineerden met een verhoogd risico op voortgezet crimineel handelen’, voegt Saris toe. ‘Verder bouwen we een tweede EBI in

Vlissingen voor de zwaarste jongens en er is een gecombineerde hoog beveiligde rechtbank en gevangenis in Lelystad gepland. Dat laatste is slim omdat je dan minder heen en weer hoeft te slepen met de gevaarlijkste criminelen. Van Italië leren we dat vervoersmomenten het meest risicovol zijn als het gaat om ontsnappingspogingen dus die willen we zo veel mogelijk voorkomen. Sowieso is er veel te leren van de manier waarop onze Italiaanse collega's de maffia aanpakken. Voor ons zit dat naast het beperken van contacten en vervoersbewegingen ook in zaken als geavanceerd videohoren en in wetten die speciaal op deze buitencategorie criminelen van toepassing zijn.’

Concrete resultaten

Het is een aantal voorbeelden van concrete resultaten, al leiden ze niet tot harde cijfers waaruit zou blijken dat de georganiseerde misdaad is afgenomen. Dat is ook niet te doen, stelt Saris: ‘Sec is ons werk de samenleving beveiligen door mensen in te sluiten, ze op een veilige terugkeer in de samenleving voor te bereiden en te voorkomen dat ze tijdens detentie hun crimineel handelen kunnen voortzetten. Lukt dat, dan hebben wij ons werk goed gedaan.’

Maar hebben we daarmee de volgende moord op een advocaat of journalist voorkomen? En als we de communicatielijnen vanuit de cel zo goed weten af te snijden dat er geen contact mogelijk is tussen opgesloten criminele kopstukken en hun organisatie, voorkomen we dan dat de volgende drugslading ons land binnen komt? Dat zijn verbanden die niet te meten zijn.’ Dan is het een groot goed dat de focus in de effectiviteit van de aanpak van georganiseerde misdaad niet op dat soort harde cijfers ligt, vindt Ekelmans: ‘Het belangrijkste is dat het kwartje gevallen is, dat we structureel moeten investeren in de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Waar we ons nu op moeten focussen is de wetgeving, zoals de Wet Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden. Daar hebben we nog een wereld te winnen. Stel ons gezamenlijk in staat om langjarig en stabiel onze aanpak en het vele goede werk dat we doen door te voeren.’

Saris sluit zich aan bij deze woorden met een concreet voorbeeld: ‘Laatst was er ophef, omdat iemand uit de EBI brieven schreef met iemand op de terrorismeafdeling in een andere gevangenis. De publieke reactie was: ‘Dat kan

toch niet?!’ Maar met de huidige wetgeving kunnen we het niet verbieden. Je moet verankeren dat wij deze buiten-categorie criminelen ook als buitencategorie kunnen benaderen.’

Precies dat is waar Lucas ook op hamert: ‘We moeten voorkomen dat er een nieuw normaal ontstaat met excessief geweld. Dat kan door onszelf en anderen op een goede manier aan het werk te houden. Preventie, scherpe controles op logistieke knooppunten, adequate opsporing en elkaar op de hoogte houden en ook van elkaar zien wat je kunt doen in die aanpak van georganiseerde misdaad. Wij zijn er allemaal om onze democratie en rechtsstaat te beschermen. En ja, zoals Wim zegt, die kopgroep van criminelen vergt een andere aanpak. Ik draai de metafoor van een kopgroep graag om en spreek liever over de zevende ring van de hel. Maar dat we daar de boel flink in de war schoppen is cruciaal.’

Uitgelicht

Strafrechtelijke onderzoeken

De intensivering van de bestrijding van georganiseerde criminaliteit leidt tot een verdere toename van het aantal onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden. Het OM heeft in 2021 2.382 nieuwe of lopende strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd. Het grootste deel daarvan betreft de productie van en handel in drugs en het witwassen van de bijbehorende winsten. Het aantal onderzoeken dat vanuit de arrondissementsparketten wordt uitgevoerd naar criminele organisaties voor handel in cocaïne en heroïne steeg met 41 procent. Ook het aantal onderzoeken naar synthetische drugs steeg, met 23 procent. Onderzoek naar wapens en explosieven steeg met 65 procent. Het Landelijk Parket concentreert zich steeds meer op grote, complexe onderzoeken, waardoor het aantal uitgevoerde onderzoeken terugliep in 2021 tot 281. Een flink deel hiervan betreft het opsporen van druggerelateerde misdrijven.

(Bron: [jaarbericht OM 2021](#))

Totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden (csv's):

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Arrondissementsparketten/Politie/ KMAR/BOD	1.099	1.197	1.285	1.406	1.484	1.707
Functioneel Parket/Politie/KMAR/BOD	492	519	479	445	391	400
Landelijk Parket/Politie/KMAR/BOD	490	420	437	444	389	281
Totaal	2.081	2.136	2.201	2.295	2.264	2.382

In 2021 behandelde het OM meer dan 1.800 strafzaken tegen een verdachte met een relatie naar de georganiseerde criminaliteit. De rechter sprak in 1.353 ondermijningszaken een vonnis uit, waarbij 1.113 verdachten schuldig werden bevonden.

Aantal uitspraken rechter in ondermijningszaken:

	2017	2018	2019	2020	2021
Schuldig	959	1.173	1.257	963	1.113
Vrijspraak	201	225	188	143	178
Overig	110	73	63	76	62
Totaal	1.270	1.471	1.508	1.182	1.353

Van de 1.113 strafzaken waarin de verdachte door de rechter schuldig werd bevonden legde de rechter in 906 gevallen (81 procent) een vrijheidsstraf op. In 166 zaken was dat in combinatie met een taakstraf. In totaal legde de rechter aan 275 personen een taakstraf op. In 114 zaken werd (ook) een geldboete opgelegd, in totaal € 6,4 miljoen. Dat is forse toename in vergelijking met 2020. Toen legde de rechter in 71 zaken een geldboete op met een totale waarde van € 2,4 miljoen.

Verreweg de meeste verdachten (406) werden veroordeeld tot een vrijheidsstraf voor de productie en handel in drugs. Ruim 30 procent van hen kreeg een vrijheidsstraf tot één jaar, circa 40 procent een vrijheidsstraf van 2 tot 5 jaar. In totaal werden 95 verdachten veroordeeld tot een gevangenisstraf van meer dan 5 jaar, waarvan 25 verdachten tot een straf van 10 tot 20 jaar en 4 verdachten tot een straf van 30 jaar.

Aantal veroordelingen tot een vrijheidsstraf in ondermijningszaken:

	2017	2018	2019	2020	2021
< 1 jaar	327	436	431	307	379
1-2 jaar	158	221	207	154	151
2-5 jaar	218	238	282	244	281
> 5 jaar	69	93	105	105	95
Totaal	772	988	1025	810	906

PRAKTIJKVERHALEN BESTRAFFEN

[EMPACT: essentieel Europees wapen in de strijd tegen zware criminaliteit](#)

BESCHERMEN

ALS JE JE NIET KUNT VERWEREN, BLIJVEN BEDREIGINGEN EN INTIMIDATIES PLAATSVINDEN

Pieter-Jaap Aalbersberg

*Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
en Veiligheid (NCTV)*

Jeroen Soeteman

*Strafrechtadvocaat en lid van de Algemene Raad
van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA)*

Sluitpost van een efficiënte aanpak van georganiseerde misdaad is een goed werkend stelsel van bescherming en beveiliging. Dat is een taak van overheid, beroepsorganisaties, werkgevers en werknemers samen. Een van de beroepsgroepen die recentelijk nadrukkelijker op het netvlies is gekomen, is de advocatuur. Wat is er nodig om het best in de bek te kijken en gezamenlijk een veilige werkomgeving te behouden? Daarover spreken NCTV Pieter Jaap Aalbersberg en Jeroen Soeteman (Algemene Raad van de NOvA).

Het programma Bewaken en Beveiligen was van oorsprong een antwoord op terroristische dreigingen tegen personen. Maar tegenwoordig is die blik te beperkt, stelt Aalbersberg: ‘We zien de samenleving veranderen en ook de bedreigingen daarin. En dat gaat inmiddels om veel meer dan die terroristische dreiging alleen. Politici, bewindslieden, advocaten, journalisten, smaakmakers; allemaal vormen zij een potentieel doelwit van bedreiging en intimidatie. Fysieke dreiging, maar bijvoorbeeld ook online. In de aanpak van die dreigingen kunnen we ons niet langer alleen richten op het inwinnen van informatie. We moeten ook kijken waar dreigingen voor *kunnen* komen. Dan heb je het over de zogenaamde *voorstelbaarheid* van dreigingen.’ Dat betekent anticiperen en dat doe je door mensen die het risico lopen bedreigd te worden weerbaar te maken.

Een sleutelbegrip daarbij is bewustwording, haakt Soeteman in. ‘Als ik kijk naar mijn beroepsgroep, zie ik dat we te lang hebben gedacht dat we wel opgewassen zijn tegen onze cliënten. Ikzelf ook. Ik dacht ook: zij hebben mij nodig, dus ze zullen mij niks doen. Maar wie altijd anderen

“We hebben te lang gedacht dat we wel opgewassen zijn tegen onze cliënten.’

gebruikt om zijn of haar doel te bereiken, gebruikt óók de advocaten voor dat eigen belang. Vanuit de NOvA werken we hard om die bewustwording breed voelbaar te maken én er iets aan te doen.’

Dat begint met het onderwerp bespreekbaar maken, stelt Aalbersberg. En investeren in middelen en methodes. Dat is een kwestie van samenwerken met al onze partners die werken aan de aanpak van georganiseerde misdaad. ‘Als je je niet kunt verweren, blijft het gebeuren’, zo stelt Soeteman. ‘Daarom hebben we weerbaarheidstrainingen opgezet waarin trainers je leren hoe je signalen van bedreiging en intimidatie kunt herkennen en hoe je vervolgens kunt handelen om jezelf daartegen te verweren. Die training gaan we ook aan de beginnende advocaten aanbieden tijdens hun periode als advocaat-stagiaire. Juist bij hen vinden we het creëren van bewustwording en het

“Bedreiging en intimidatie zijn heftig, maar de impact van beveiliging is ook enorm.”

herkennen van situaties waarbij hun weerbaarheid op de proef gesteld wordt van groot belang.’

Ongestoord kunnen werken

Waarom trainingen nodig zijn, werd in 2022 nog maar eens duidelijk in een onderzoek dat de NOvA liet uitvoeren. ‘De helft van de advocaten maakt bedreigingen en intimidaties in hun dagelijkse praktijk mee en 40 procent meer dan een keer per jaar. Dat zijn heftige cijfers’, vindt Soeteman. ‘Het gaat verder dan de bedreigde alleen. Het raakt je kantoor, je gezin. En dat doet iets met het plezier in en de kwaliteit van je werk. Terwijl we een maatschappelijke taak hebben en ons werk onbevangen en integer zouden moeten doen. Voor mij is het rapport een bevestiging dat we een groot probleem hebben dat we met elkaar moeten adresseren. Dat leeft breed. Laatst gaf ik een presentatie bij de Europese Vereniging van Strafrechtadvocaten; een

half uur later had ik al twee landen die de onderzoeksvragen zelf wilden gebruiken voor een eigen inventarisatie.’ Aalbersberg vindt de cijfers van het onderzoek van de NOvA ook zorgwekkend, maar wil geen getallen hangen aan hoe groot het probleem in de breedte is. ‘We praten eigenlijk nooit over bewaken en beveiligen en ook niet over wat we precies doen. En dat hoeft ook niet, want de realiteit is dat fysieke en online bedreiging en de kans op bedreigingen ernstig toegenomen zijn. Wat ik het belangrijkste vind, is dat de overheid haar rol pakt om hier iets tegen te doen. Dat we de handen ineenslaan en slim onze beperkte capaciteit weten in te zetten om snel op te schalen als het nodig is, maar ook snel af te kunnen schalen als de dreiging afneemt. Want bedreiging en intimidatie zijn heftig, maar de impact van beveiliging is ook enorm.’

Nooit goedkoop, altijd intensief

Het verzachten van die impact is een taak van overheid én bedrijfsleven. Daarover zijn Soeteman en Aalbersberg het eens. De sleutel ligt in samenwerking en een goede, heldere rolverdeling. ‘We zijn niet in staat om het in ons eentje op te lossen maar ook de overheid kan het niet alleen oplossen’,

meent Soeteman terecht. ‘Vroeger wilden wij het wel in ons eentje oplossen. Dan gingen wij als een beschermende ring om de advocatuur heen staan, maar dan sta je met je rug naar de rest van de wereld en kun je niet samenwerken. Dat gaat niet meer.’

Mentale weerbaarheid, maatwerk bij concrete bedreigingen die iemands functioneren onmogelijk maken. Daar kan de overheid instappen en helpen. Aalbersberg: ‘We moeten beseffen dat we de verantwoordelijkheden die ieder van ons heeft niet met een lancet kunnen scheiden. Je beschermt zelf je eigen huis, maar de concrete dreiging van geweld is iets wat de overheid oppakt. En ja, daar zit een prijskaartje aan, want ingrijpen is nooit goedkoop en altijd intensief. Maar we doen het voor een veilige samenleving en de mogelijkheid dat iedereen veilig zijn of haar werk kan uitvoeren en leven kan leiden.’

Er zijn dan ook enorme stappen gezet, stellen beide heren. ‘Er was niets, totaal geen aanpak, maar we zijn allemaal de naïviteit voorbij dat de samenleving ondermijnende misdaad in ons land niet zal plaatsvinden’,

“*De overheid draagt bij aan onze weerbaarheidstrainingen.*”

vertelt Aalbersberg. ‘Met die kennis kunnen we ieders verantwoordelijkheid scherp krijgen en vaststellen waar we samen een taak te verrichten hebben.’ Soeteman is daar blij mee. Hij ziet veel gebeuren, bij andere beroepsgroepen maar ook in de advocatuur: ‘De overheid draagt bij aan onze weerbaarheidstrainingen. We bieden ook een veiligheidsscan aan, waarmee je inzicht krijgt hoe veilig jouw kantoor is. Dat gaat van de vraag of de deur wel naar de goede kant toe opengaat tot hoe makkelijk je te vinden bent op internet. Die adviezen zijn heel waardevol. De NOvA heeft sinds 2021 de Taskforce Bescherming tegen Ondernijning. We hebben ook LawCare als een soort vertrouwenspersonen bij bedreiging en de overheid heeft de Taskforce Ondernijning waarin wij participeren. En misschien nog wel het belangrijkste: de NOvA heeft voor advocaten die bedreigd worden een noodtelefoon en er is een centraal meldpunt bij de NCTV waar de NOvA 24 uur per dag naartoe kan bellen als er acuut gevaar is. En vergis

“We maken een inhaalslag met elkaar en spelen steeds beter in op de bedreigingen die er zijn in de wereld om ons heen.”

je niet, daar wordt gemiddeld twee keer per week gebruik van gemaakt. Daarnaast biedt de NOvA een noodknop aan waarmee advocaten via een meldkamer de politie kunnen alarmeren.’

Domino-effect

Heel veel mooie stappen dus. Daarmee is de goede weg ingeslagen. Een weg die echter nog lang is. Zo eerlijk moeten Soeteman en Aalbersberg ook zijn. ‘Ik zie wel dat advocaten steeds minder happig zijn op grote zaken en dat slachtoffers lastig advocaten kunnen vinden. Dat vind ik zeer onwenselijk. We kunnen de criminelen niet veranderen of trainen, maar we kunnen er wel voor zorgen dat wij de vrijheid en veiligheid voelen om iedereen die bij ons aanklopt bij te staan. En ik zie daarin ook een taak voor

preventie: voorkomen dat jonge mensen het verkeerde pad inslaan. Beschermen is geen oplossing op zich, het hangt samen met alle andere thema’s binnen de aanpak van georganiseerde criminaliteit. En ik zie het op straat in Amsterdam, waar ik werk. Criminaliteit veroorzaakt een domino-effect, want die ene persoon heeft familie en kennissen die mee het slechte pad op kunnen gaan. Houd je één persoon uit de criminaliteit, dan heeft dat óók effect in de omgeving van diegene.’

De sleutel voor een goede samenwerking is vertrouwen. En daar wordt hard aan gewerkt. Volgens Soeteman is de advocatuur van alleen maar kritisch verschoven naar constructief kritisch. En dat is een goede basis onder een steeds intensievere samenwerking, stelt ook Aalbersberg: ‘We maken een inhaalslag met elkaar en spelen steeds beter in op de bedreigingen die er zijn in de wereld om ons heen. En dat doen we om onze democratie en onze rechtsstaat in stand te houden. Dat is de verantwoordelijkheid die we inmiddels gezamenlijk voelen.’

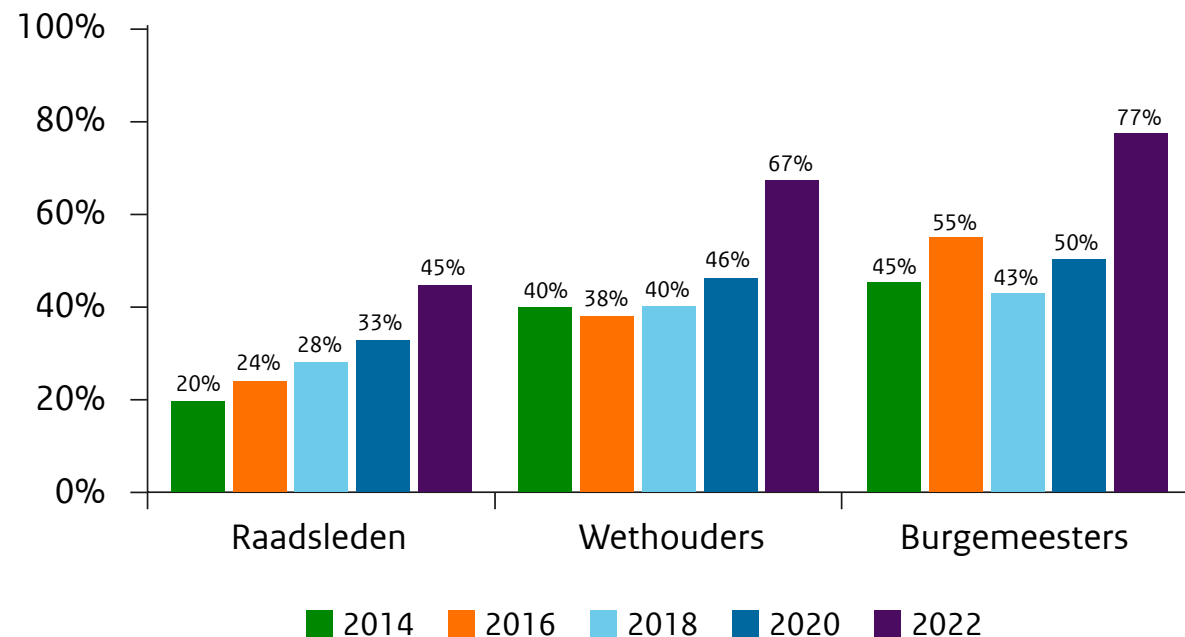

Uitgelicht

Bedreiging en intimidatie van politieke ambtsdragers

Uit de meest recente [monitor Integriteit en Veiligheid](#) blijkt een forse toename van ervaren agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers, met de hoogste stijging onder burgemeesters. Met name verbale agressie en bedreiging/intimidatie komen vaker voor.

Aangifte wordt lang niet altijd gedaan: 13 procent van de burgemeesters die te maken hadden met een incident heeft hiervan aangifte gedaan. Bij de andere doelgroepen ligt dat nog lager. 7 procent van alle burgemeesters zegt dat het risico om in aanraking te komen met agressie en geweld de eigen beslissingen beïnvloedt.

Bovenstaande cijfers betreffen alle incidenten, niet alleen gerelateerd aan de georganiseerde misdaad. In eerdere edities van de monitor Integriteit en Veiligheid werd geconstateerd dat maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de vluchtelingencrisis en de boerenprotesten, een voedingsbodem waren voor agressie en intimidatie. In de monitor wordt tegelijk geconstateerd dat het – gezien de gestage toename sinds 2014 – om een structurele toename gaat die niet volledig kan worden toegeschreven aan maatschappelijke ontwikkelingen.

Lang niet altijd is bij de politieke ambtsdrager die zelf een incident van agressie of geweld heeft meegemaakt, bekend wie de dader is (15 procent). In één op de 50 gevallen bestaat de overtuiging of het vermoeden dat iemand uit de georganiseerde misdaad achter de agressie of bedreiging zit. Bij gevallen van intimidatie ligt dit percentage iets hoger (4 procent).

Om politieke ambtsdragers zoals burgemeesters en ambtenaren bij decentrale overheden te steunen in de strijd tegen bedreiging en intimidatie, werken BZK en JenV samen aan het versterken van de weerbaarheid van het openbaar bestuur. Dit doen we binnen het programma weerbaar bestuur langs drie lijnen:

1. Weerbare organisaties
2. Weerbare politieke ambtsdragers
3. Verbeteren van de informatiepositie van gemeenten

Voorbeelden van instrumenten die benut worden om steun te leveren, zijn het uitdragen van de gezamenlijke norm dat agressie en intimidatie niet geaccepteerd worden en dat melden hoort, het veiliger maken van de woningen van decentrale bestuurders en een Ondersteuningsteam Weerbaar Bestuur, waarin politici na een incident bij ervaren ambtsgenoten en experts terecht kunnen voor vertrouwelijk advies en steun.

(bron: I&O Research in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)

Dit is een uitgave van het ministerie van Justitie en Veiligheid en [samenwerkende partners](#)

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Concept, tekst en ontwerp: Publiquest

Fotografie: Just Justa (foto Marianne Schuurmans), Valerie Kuypers (foto's Pieter Jaap Aalbersberg, Wim Saris), Flore Zoé (foto Anita van Dis), Hannah Broekhuizen (foto John Lucas)

November 2022